

A Csáth-följegyzésekből...

Ha Csáth, akkor napló, legfeljebb elmebeteg nő, coitusén-centrikus férfi, még madárboncolás, kisebb mértékben a varázsló kertje, ennél is kisebb mértékben Janika – esetleg, valamint: rokonság Kosztolányival. Művek és személy, melyek, aki, valahogy mégsem kapcsolódnak-kapcsolódik a földézett személyhez. Ahogy egy ideig az irodalom is kényszerű koloncként akaszkszik bele a figurába (egy idő után persze, ahogy a legtöbb muszájság, ez is elhomályosodik). Ugyanis, koraiifjúságától festő akar lenni, de kiröhögik törekvéseivel és korai mázalmányaival együtt.

(Elfintorodom, furcsa párhuzam, én is festő akartam lenni. Engem nem röhögtek ki. Magamon fintorodtam el, amikor későserdülő koromban ébredezni kezdtem a világra, s látván tanácsstalanságtól tocsogó rajzpapírjaimat, abbahagytam. Kényszerből lettem tehát én is, író vagy a féle, bennem se volt nagyon máshoz, avagy, más művészethez készség.)

Hogy miért elsősorban a drogozó és éjjel-nappal koitálni szándékozó férfi került az olvasói érdeklődés központjába, nem nehéz megmagyarázni. A halála után jó emberöltővel megjelent naplója robbant az akkor még olvasás-centrikus magyar glóbuszon. Elsősorban kíméletlen, magamutogató őszinteségével, mellyel, természetesen, meg is sértette a naplóírás alapkritériumát: az önportré fölsminkelését, a megörökített életben jelentkező élek lesimítását, eliminálását. A napló ugyanis soha nem az őszinte önfeltárás, sokkal inkább az öneladás megnyilvánulása kifelé s befelé egyaránt.

A kábítószer tabutéma a nyolcvanas évek legvégéig, a kapitalista rothadás egyik legjellegzetesebb betegségtünete, amelytől a szocialista társadalom atyai gondoskodása megóvta gyermeki öntudatlanságban megtartott alattvalóit. (Persze, ez már nem a Coca Cola-mámborban fetregő amerikai ifjúságról legendáriumozott brutális ostobaságok ideje, sokkal inkább a politikai rafinéria figyelmének és figyelmeztetésének kitüntetett terepe.)

Csakúgy tabutéma volt a szexualitás, a promiszkuitás, mellyel szembe a szocialista erkölcs és családmodell állítódott. Hogy valaki – ráadásul, egy fürdőorvos – sorban vadássza és dönti le a betegeit, a közelében megforduló beutaltakat, sőt, a fürdőszállodai alkalmazottakat is, s ezeket még meg is magyarázza, érthetetlen, értelmezhetetlen magatartásnak minősült, így üldözendő cselekményként tartotta számon a politikai kultúra, illetve, az azt kiszolgáló könyvkiadás, folyóirat-irodalom.

Újraolvasva a Naplót, az önpusztítás megállíthatatlanságának tragédiája, a méreg és művészeti alkotóenergia egymásrautaltsága, a leépülés megrendítő stációi, a morfinista magára maradása és elmagányosodási kényszere tűnnek föl. Nem a növekvő fecskendő-dózisok, a napi több baszás emlékké töpörödése a szenzáció, hanem a halálba tartás (lassú önelgyilkolás) brutalitásának mind veszőbb tudatú felmutatása. Ettől nem magán(ki)beszéd a kötetecske, hanem a létértelmezhetetlenség megrendítően hiteles dokumentuma.

NAPÚT

Irodalom, művészet,
környezet

XI. évfolyam 6. szám

A Cédrus Művészeti Alapítvány megbízásából kiadja a Napkút Kiadó Kft. Megjelenik évente tízszer.

Főszerkesztő: **Szondi György**. Szerkesztik: **Bába Szilvia** (művelődés), **Balázs Géza** (nyelvművelés), **Bognár Antal** (próza), **Elek Szilvia** (zene), **Király Farkas** (vers), **Kovács Ildikó** (szöveggondozás), **Prágai Tamás** (dokumentum), **Sebeők János** (környezet), **Szondi Bence** (törtélem), **Vincze Ferenc** (műbírálat), **Wehner Tibor** (művészet).

Szerkesztőségvezető: **Szondi Eszter**. Terjesztés: **Németh Lóránt**.

Napút-kör: **Csűrös Miklós, Gazdag Dávid, Gráfik Imre, Hankiss Elemér, Dr. Kocz Gábor, Radnóti Zsuzsa, Rakovszky Zsuzsa, Schwajda György, Konrad SutarSKI** (tiszteletbeli konzulensek).

Alapította: **Masszi Péter**. Lapterv: **Gosztola Gábor**.

Szerkesztőség: 1014 Budapest, Szentháromság tér 6. mf.sz. 29. • Telefon/fax: (1) 225-3474

E-mail: napkut@gmail.com • Honlap: www.napkut.hu

A Cédrus Művészeti Alapítvány adószáma: 18110661-2-41

Nyomdai kivitelezés: Érdi Rózsa Nyomda. Terjeszti a Hírker Zrt. és az NH Zrt. ISSN: 1419-4082

B2-páholy

Zalán Tibor: A Csáth-följegyzésekből...
.....borítóbelső

Előter

A varázsló halála
(Szerkesztette: Elek Szilvia) 3

Kosztolányi Dezső Csáth-versei
A rút varangyot véresen megöltük;
Sakkoztunk egyszer...; Csáth Géának;
Írás régi könyvben 14

Dobai Péter: A fürdőorvos 20
Dobai Péter: Marienbad, Ferdinándkút
a Rudolf-forrással – 1914/II/2. 58

Radnóti Zsuzsa: Dobai Péter – 65. 60
Elmer István: Az önpárbajozó 60

Z. Varga Zoltán: Az élet írója 62

Tárlat

Csáth Géza-émlékek és Vladár Csaba
Csáth-rezonanciái (színes melléklet)

Hangírás

„Csak egy közönséges olvasó vagyok”
(Csáth Géza lányával, Olgával
Elek Szilvia beszélget) 73

Hangszóló

Elek Szilvia: A dalszerző zeneszerző 77
Kelemen Éva: Az élet arany trombitáján
a búcsúzó dalát fuvom..... 87

Kéner Balázs: Szakmai barátság
a század elején 96

Danics Zoltán: Az elmeorvos tébolya. 100
Harmatta János: Egy tékozló élet
hatalmas tárlatai 103

Mirmics Zsuzsanna–Heincz Orsolya:
Az Elérhetetlen keresése 105

Ablak

Téka

Lukáts János: Halálművészek hétköznapjai
(Csáth Géza novellái) 113

Németh István Péter: Tűnődés
gyilkos gyermekekről (Csáth Géza
A kis Emma című novellája felett) . . . 117

Tüskés Tibor: Dramatizált Csáth-életrajz
(Sárosi István: A húszmilliomodik év) . . . 123

Bánki Éva: „Nekem megbocsát az Isten”?
(Lovas Ildikó: Spanyol menyasszony) . . . 126

Illusztrációk
Csáth Géza naplójából 59, 86, 95, 102

E számunk szerzői 112

Melléklet

Káva Téka - Napút-füzetek 36.

Sárközi László: Csikágó
(Szonettciklus)

A Napút idei témái:

2009. szeptember	Óbuda
2009. október	A magyar nyelv éve
2009. november	Kálvin 500
2009. december	Hetvenesek évkönyve (1940-es nemzedék)

A kiadvány megjelenését támogatta a

RICHTER GEDEON

és a Magyar Pszichiátriai Társaság

NAPÚT

Irodalom, művészet,
környezet

XI. évfolyam 6. szám

Csáth-szám

E számunk színes melléklete két részből áll.

Csáth Géza- emlékek. Méhány kép Szabadkáról, arról a fenséges és hajdan Budapest után második legnagyobb adófizető Szabad Királyi várossról, ahol a mai napig történelmi Magyarország kori címerüket használják. Csáth rengeteg rajzos, zenei vázlatos és festményekkel teli naplót hagyott ránk... ezek közül is bemutatunk néhányat.

Vladár Csaba Csáth-rezonanciái.

A 2008 tavaszán, a Nemzeti Színházban bemutatott Elek Szilvia A varázsló kertje című dokumentumdrámájához készült festmények Csáth Géza képzőművészeti alkotásaira reagálnak, hangolódnak és válaszolnak. (Dér Zoltán és Beszédes Valéria gyűjteménye; fotók: Vladár Csaba)